

EEN GELUKKIG 1975

GISTING

27 december 1974

Goedenavond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denkt u dus zelf na. Ons onderwerp dient actueel te zijn. Na enig beraad besloot ik erboven te zetten:

GISTING

U weet, wat er gebeurt, wanneer iets gist? Denk maar eens aan oliebollenbeslag: De zaak begint te rijzen. Wanneer er wat te veel gisting is, dan rijst het overal overheen. Dat wordt dan een heerlijke kliederboel.

Zo ziet voor mij de wereld er ook enigszins uit. Wanneer je bv. ziet hoe de mensen op het ogenblik plegen te reageren, dan vraag je je wel af of dit nu nog redelijk genoemd moet worden. Om een voorbeeld te nemen uit het parlement: Men debatteert over huurverhoging. Men wil stellen hoeveel dat maximum zal mogen zijn enz. Iets, wat volgens mij niet zo heel erg belangrijk is in deze tijd, waarin de overheid haar kosten en de prijzen van haar bedrijven opvoert met veel meer dan slechts 8%. Politiek kan het mogelijk voor iemand belangrijk geweest zijn. In ieder geval: de regering sprak het onaanvaardbaar uit. Wat in mijn ogen ongeveer gelijkkomt aan iemand die een tank gebruikt in de hoop zo een vlo dood te kunnen rijden. Er is overal en steeds weer sprake van een enorme overdrijving. En waar u ook kijkt, u zult een dergelijke mentaliteit aan treffen. Overal worden mensen om een kleinigheid zo boos, dat je je later af gaat vragen hoe een zinnig mens zo kan reageren.

Laat mij u nog een ander, meer normaal voorbeeld geven om u de zaak nog duidelijker te illustreren. Een agent houdt een automobilist aan. Deze is zeer geestrijk geladen. De agent blijft in de feest sfeer en verzoekt hem een ballonnetje op te blazen. De man start onmiddellijk zijn wagen weer en probeert die agent dood te rijden. Wat moet je daar nu van denken? Deze reactie staat zeker buiten alle verhouding tot het feit en de mogelijke consequenties. Daar iets dergelijks overal en steeds weer kenbaar wordt, op elk gebied, spreek ik over: een mensheid in gisting. Er is een overdrijving kenbaar overal, die ontstellend is. U hoeft dit niet alleen in politiek of persoonlijk optreden te zoeken, maar zult tekenen daarvan overal aan kunnen treffen. Wie ziet hoe overal in de economie wordt gemanipuleerd, krijgt volgens mij ook de indruk dat de mensen die zich daarmee bezighouden, zelf niet meer weten wat zij eigenlijk aan het doen zijn, waartoe hun ingrijpen zal kunnen leiden. Het ene ogenblik is er olie schaarste, het volgende ogenblik is er zoveel te veel, dat men het personeel maar halve dagen wil laten werken en bepaalde processen eenvoudig stil wil zetten. Vraag: Hoe kan dit, wanneer men met alle factoren rekening houdt? Antwoord: dit is alleen mogelijk, wanneer men in zijn zakelijke reactie geen rekening meer houdt met de werkelijkheid en de mensheid beschouwt als een soort verbruiksmachine, die haar gedrag nimmer zal kunnen of mogen wijzigen.

Iets dergelijks zie ik bij de milieuverontreiniging overal. Men acht de huidige situatie ernstig en wil voortaan het milieu sparen, waarmee ik het eens kan zijn. Maar het valt mij dan wel op dat er veel meer protest is tegen het kappen van een paar bomen, dan tegen een weer in werking stellen van een fabriek in België, die de gehele omgeving reeds vergiftigd heeft met een product, dat men hier zo nodig aan het water toe moet voegen om de tandarts wat werk te sparen. Zoals mij opvalt, dat men wel erg bezorgd is over de verkoop van vuurwerk en probeert te voorkomen, dat kinderen dit gemakkelijk in handen kunnen krijgen, maar gelijktijdig niets doet wanneer steeds meer wagens geladen met levensgevaarlijke stoffen over de wegen rijden in levensgevaarlijk tempo, zodat meerdere malen een ongeluk op de weg in een ramp dreigde te ontaarden. Maar in dergelijke gevallen doet men of er niets ernstigs aan de hand is.

Je vraagt je af, welke tendens dit alles kan veroorzaken, welke samenhangen in dit alles verborgen zijn. Mijn eerste ervaring en commentaar is dan als volgt:

Op mij maakt het geheel van de mensheid een meer of min overspannen indruk op het ogenblik. De mensen schijnen bijzonder scherp te reageren, maar zijn in hun reacties gemeenlijk ook bijzonder eenzijdig. De mensen, nemen kleine reële oorzaken, blazen die op tot onoverzienbare zaken en ageren er dan tegen of zij de wereld moeten redden. De mensen zijn kennelijk ook niet meer in staat enig respect op te brengen voor de rechten en de vrijheid van leven van anderen. De mensen zijn voortdurend in de weer om anderen te vertellen wat zij wel of niet moeten doen, maar blijken niet in staat zichzelf te houden aan datgene wat zij anderen trachten op te leggen en met apostolische ijver propageren. Dat betekent, als je wat redelijk nadenkt, dat in deze tijd - wat zich nog wel enkele maanden zal uitstrekken - allerhande krankzinnige vergissingen gemaakt zullen worden. Dat kan haast niet anders.

De gehele wereld is in gisting. Er zijn kleine dingen die zo sterk om zich heen grijpen, dat men zich gaat afvragen waar hier de menselijkheid, de redelijkheid, het gezonde verstand gebleven zijn, waarop de mens zich altijd zo voor laat staan. De situatie die ik voorzie in de komende paar maanden, kenmerkt zich volgens mij voornamelijk door allerhande ernstige economische en politieke misgrepen. Ik wil daaraan onmiddellijk toevoegen dat een van de grootste misgrepen uit deze periode kortgeleden heeft plaats gevonden in de USA. Nelson Rockefeller is een man die ongetwijfeld ambitieus zowel als bekwaam is. Hij zou als vicepresident onder andere omstandigheden goed kunnen functioneren, zeker omdat Ford m.i. een leuning nodig heeft aan zijn zetel om overeind te kunnen blijven. Maar men heeft deze man in die positie gebracht op het laatste ogenblik. Hij treedt in functie en voor hij iets van betekenis kan doen, staat hij tegenover een congres dat geheel anders van samenstelling is dan het nu aftredende, dat deze beslissing nam. De keuze volgde dermate laat en na zoveel overwegingen en protesten, dat de man door dit nieuwe congres alleen zeer kritisch kan beschouwd worden. Wat betekent, dat hij vanaf het eerste ogenblik zwaar onder druk komt te staan.

Wij weten allen wel, dat de man een keiharde is en als grootste ambitie heeft het nog eens tot president te brengen. Maar hij komt wel voor een wat wonderlijke keuze te staan: Hij kan zich bv. handhaven door degenen die hem gesteund hebben, te verraden. Hij zal daarmee zeker veel waardering bij anderen winnen, maar brengt zijn eigen grootste ambitie in gevaar, daar men hem een dergelijke onbetrouwbaarheid niet zo snel zal willen vergeven. Stel, dat hij uitgaat van de principes die hij de laatste tijd voortdurend verkondigd heeft en zoveel mogelijk zijn beloften waarmaakt. Dan zal elke poging iets te bereiken gefrustreerd worden door het grootste deel van het congres. Een dilemma dat erop wijst dat de interne situatie in de USA de eerste tijd nauwelijks duidelijker kan worden, maar dat veel van hetgeen zich daar afspeelt, eerder duisterder wordt en naar buiten toe allerhande onverwachte gevolgen met zich zal brengen.

Het klinkt wat wonderlijk wanneer ik zeg dat in uw land de strijd om de vervanging van de Starfighter - een ding dat men nooit had moeten kopen, maar nu nog wil vervangen ook - tot een probleem is geworden dat elders evenzeer bestaat, maar wel de gehele inhoud van de NAVO aan het wankelen dreigt te brengen. Wat is n.l. het geval? Frankrijk heeft miljardenbelangen bij deze keuze en daar de keuze zeker niet op een frans type zal vallen, is men daar boos. De gehele Franse politiek zal daarom de komende tijd tegen de NAVO gericht zijn, al komt men daarvoor natuurlijk niet al te openlijk uit. Dit betekent gewoon een poging tot afbraak van binnenuit. Je kunt beweren dat de NAVO als bondgenootschap een dergelijk drijven wel aan kan, bepaaldelijk zelfs, maar ik betwijfel de juistheid van een dergelijke stelling.

Zien wij naar de economische gemeenschap, dan zien wij iets dergelijks. Wat Europa op het ogenblik nodig heeft om zich economisch te kunnen handhaven is een eenheid van streven en een eenheid van valuta. De recessie die op het ogenblik zich overal kenbaar maakt, betreft immers het geheel en niet slechts één of enkele landen. Zouden al die landen over een waardevaste valuta kunnen beschikken, desnoods weer inwisselbaar tegen goud of iets dergelijks, terwijl alle onderlinge handelsbelemmeringen weg zouden vallen, dan zal zeker hier en daar nationaal de zaak wat moeilijker worden en zal bv. een egaliseren van lonen niet uit

kunnen blijven. Maar zo zou een evenwicht kunnen ontstaan dat de mogelijkheid zich in de wereld te handhaven, zeker zou doen toenemen.

Wat is de praktijk? Juist nu eenheid noodzakelijk wordt, beginnen alle hoge heren opeens aan hun eigen belangen en nationale voorkeuren te denken. Zij hebben een duidelijk provinciaal benadering van het probleem. Onredelijkheid in deze kringen neemt eveneens toe. Ik acht dit vreemd en eigenaardig, wanneer men er rekening mee houdt dat deze mensen toch beweren alleen voor het algemeen belang te streven. In alle landen zien wij bovendien problemen ontstaan rond de ziekenzorg. Ik ben ervan overtuigd dat dit in de komende tijd tot vele eigenaardige situaties aanleiding zal zijn. In uw land is er bv. uit de naam van een perfecte gezondheidszorg een overcapaciteit gefokt, juist op die gebieden waar de werkelijke behoefte gering is - behalve bij grote rampen die echter zelden voorkomen. Gelijktijdig blijkt men met een ondercapaciteit te worstelen op gebieden waar wel een toenemende behoefte bestaat, zoals de tandheelkunde, wijkverpleging, kraamhulp thuis e.d. Ook hier zal het komende jaar nolens volens het een en ander gaan veranderen. Maar er zijn te veel gevestigde belangen om een dergelijke wijziging zonder meer te kunnen volvoeren. Hoge beloningen zijn niet rechtvaardig, maar wel gewoonte geworden. Eisen worden gesteld uit andere dan menselijke overwegingen en gelijktijdig beweert men, als gesloten stand, uit menselijke overwegingen de patiënt buiten te moeten sluiten bij praktisch alle beslissingen die hem en de behandeling van zijn kwalen aangaan. Pogingen misbruiken te beknotten worden gevoeld als een aantasting van de heilige rechten van de stand.

Ook elders zijn dergelijke misstanden te signaleren, zonder dat men bereid is daaraan veel te doen. Een prof aan een universiteit doceert tandheelkunde. Zijn salaris gaat de ton te boven. De man heeft bovendien op kosten van de universiteit een werkelijk uitstekend en zeer kostbaar ingerichte behandelkamer met laboratorium ingericht, waar hij echter hoofdzakelijk en voor persoonlijk nut, bijzondere patiënten van hun tanden en hun geld pleegt af te helpen. Ergens moeten dergelijke zaken toch meer openbaar worden en dat gaat wringen. U zult echter begrijpen dat een man als deze hoogleraar niet bereid zal zijn van deze hoge emolumenten - wat een deftig woord is voor schnabbel of bijverdienste - af te zien.

Ook elders zien wij mensen die misbruik maken van de mogelijkheden die zij hebben en dit als hun recht zijn gaan beschouwen, zoals de directeur van een bepaalde inrichting, die zijn salaris met allerhande kunstgrepen tot boven de 2 ton heeft weten op te schroeven. Denk aan de strijd om de abortusklinieken. Daarbij gaat het niet alleen maar om een principe. In de strijd spreken groepen een belangrijk deel mee die - om het beleefd te zeggen - veel verdienen en aanzien ontleenden aan illegale kindertjes en dat nog op een geheel legale wijze. Bezie deze zaken en besef hoe dezen steeds meer op de voorgrond komen. Op zich zijn de strijdpunten niet zo belangrijk als het lijkt, maar de gevolgen zijn vaak ontstellend. Denk aan de enkelen in de geneeskunde die bewust misbruik maken van hun mogelijkheden en toestand. Het geheel van de stand zal zich dan moeten onderwerpen aan controle en openheid, die men niet wenst te aanvaarden, zodat er stakingen e.d. uit voort kunnen komen.

Iets dergelijks zullen wij zien wanneer het gaat om de bouw van ziekenhuizen. Ook daar zal men met allesbehalve nette middelen zijn wil proberen door te zetten. Ik kan het wel begrijpen: Iemand die een ziekenhuis aan het bouwen is, wil zich niet graag beperken. Hoe kleiner alles wordt, hoe minder belangrijk hij is, hoe kleiner aanzien en verdiensten dreigen te worden. Maar aan de andere kant rijst de vraag wat er gebeuren zal, wanneer de mensen in de gaten krijgen, hoeveel overheids gelden worden weggegooid voor dergelijke projecten? En de mensen krijgen steeds meer in de gaten, dat bepaalde prestigeprojecten in feite overbodig zijn. Er zullen moeilijkheden ontstaan, waarbij de protestacties en zelfs de pogingen om dezen hardhandig te onderdrukken, niet meer van de lucht zijn. Kijk in naar bv. Engeland, dan wordt duidelijk dat zich daar groepen zijn gaan vormen die op bijna anarchistische wijze een eigen politiek willen doorzetten, ook wanneer vakbonden hun leden voorhouden dat het tijd wordt om het wat kalmer aan te gaan doen. Hier ontstaat een grote splijting in de vakbonden, wat de toch al grote politieke moeilijkheden vermeerderd, terwijl de economische recessie vooral in het tweede en derde

kwartaal van het komende jaar hier bijzonder hard zal toeslaan. Terreuracties lijken mij toe te nemen. Wat wordt dat uiteindelijk? Wie zal het zeggen?

Je kunt tegenover al dergelijke dingen nu wel komen met stellingen als: Er is geestelijk licht, er zijn geestelijke krachten actief, de geestelijke wijsheid neemt toe enz. Ook dit is juist. Inzicht, geestelijke verbondenheid, confrontatie van de mens met zichzelf, zijn zeker te verwachten in het komende jaar en deze ontwikkelingen zijn geestelijk gezien buitengewoon gunstig. Maar ondertussen broddelt de gisting voort, wordt zo sterk, dat bestaande machten en regeringen niet meer in staat zullen zijn de zaak in te dammen. Alles rijst de pot uit.

In Frankrijk spitst zich een probleem toe, dat voert tot een werkelijk en heftig treffen tussen landbouwers en fabrieksarbeiders. In Italië bestaat een noodtoestand die een toevloed naar extreem denkende en handelende groepen van links en rechts veroorzaakt. De extremisten worden hier zo machtig, dat het mij zeker schijnt, dat dit jaar menig maal in de straten van de grote steden gevochten zal worden. In Portugal gaat het ook niet zo goed met de gloednieuwe, sociaal getinte democratie. Ook hier worden ijverig voorbereidingen gemaakt om middels dictatuur wat gezag terug te winnen - wat men ook niet zonder meer zal slikken. In Spanje lopen de zaken juist omgekeerd: Franco heeft niet zo heel veel kans het einde van het volgende jaar te halen, wat extra verwarringen kan betekenen. Maar of hij het nu haalt of niet, in toenemende mate zal geweld hier losbarsten en dit blijft zeker niet beperkt tot een optreden van de Basken, maar omvat ook een optreden van ontevreden Catalanen.

Wanneer je de agenda van het jaar opmaakt en alleen maar naar Europa kijkt, dan moet je reeds stellen: hier is een ontwikkeling aan de gang waarop niemand meer een rem zal kunnen zetten. Er is wel een methode om de problemen te beheersen, want op zich zijn zij niet onoplosbaar. Dat leer je wel bij het sterk gistende oliebollendeeg: Wanneer het te hard rijst, kun je de rommel en ellende beperken door een deel van het beslag eenvoudig in een tweede pan te doen. Wat betekent dat men naast de nu algemeen aanvaarde gemeenschapsvormen een tweede reeks van gemeenschapsvormen zou moeten scheppen, waarin ontevredenen uit kunnen wijken. Eenieder die problemen heeft die niet past in, of zich wil verzetten tegen de normale en nog steeds onontbeerlijke opzet, zou men de kans moeten geven daarnaast in een 2de vorm van bestaan en werken zijn mogelijkheden te zoeken. Ik denk bv. aan een vrij ondernemerschap, waar tegenover staat dat een fabriek die moet sluiten, voort kan gaan, maar nu geheel voor verantwoordelijkheid van en geleid door de arbeiders zelf. Deze mogelijkheid bestaat in feite reeds nu.

Op het ogenblik worden in de EEG en daarbuiten enorme bedragen uitgekeerd om bedrijven in stand te houden die, in hun huidige vorm, niet rendabel zijn. Men spreekt dan voornamelijk over de noodzaak tot behoud van werkgelegenheid. Indien men dergelijke bedrijven geheel los zou maken van hun huidige structuur en dezen gebruiken om de arbeiders een eigen kans te geven, zonder te eisen dat alles zal blijven zoals het geweest is. Geef de mensen de kans voor eigen risico eigen inzichten te volgen en nieuwe mogelijkheden te vinden en te ontwikkelen. Voor de werkgelegenheid, maar ook voor de tevredenheid van de arbeiders zou men, vooral wanneer men overbodige witte-boorden-arbeid niet aan arbeidersbedrijven oplegt, dit zeker kunnen bereiken. Je moet alle problemen van deze tijd oplossen om vrede te kunnen behouden. En die problemen zijn vaak erg moeilijk op te lossen.

Indien ik mij realiseer wat er in Portugal aan de gang is en een weerkaatsing van een dergelijke opzet zie in Brazilië, dan lijkt het mij onvermijdelijk dat een alomvattende terreur uitbreekt, tenzij men wil gaan begrijpen dat twee geheel verschillende maatschappelijke groepen in goede samenwerking elk op hun eigen wijze kunnen functioneren, zolang zij maar niet ten koste van alles hun eigen zienswijze aan eenieder op willen leggen. De menselijke neigingen buiten beschouwing latende, is er dus niet eens zo heel veel nodig om alles tot een goede oplossing te brengen. Ik tracht echter nog wat verder te zien en vraag mij daarom af waarom zoveel mensen voortdurend bezig zijn iets te verbieden. Nederland komt bv. met zijn wetgeving binnen niet al te lange tijd op een punt waarbij alles, wat niet expres bevolen is, niet mag. Een echte legermentaliteit, zonder vakbond van dienstplichtige militairen. Dit vind ik overigens op zich iets

onmogelijks. Het feit dat iets dergelijks bestaat en erkend wordt, is mogelijk wel een van de beste aanduidingen voor de eigenschappen van het gistende soepje, wat nu staat te broddelen.

Je bent militair, of je bent het niet. De gehele militaire structuur berust op gehoorzaamheid, op discipline. Je kunt je moeilijk voorstellen dat bv. Napoleon voor de slag van Waterloo gezegd zou hebben: Soldaten. Even hier komen en luisteren. Wat gaan wij nu doen? Deze slag heeft Napoleon toch verloren. Maar met een dergelijke mentaliteit onder zijn soldaten zou hij veel eerder en veel beslissender geslagen zijn. Kennelijk beseft men niet goed dat tegenstrijdigheden in de praktijk niet verenigbaar zijn. Mensen roepen aan de ene kant uit dat wij moeten bezuinigen. Aan de andere kant zijn zij echter gelijktijdig voortdurend bezig verdere uitgaven te entameren. Ik vraag mij af hoe men dit kan doen. Je kunt immers niet gelijktijdig bezuinigen en meer geld uitgeven? Wat m.i. overigens het probleem is van de gehele geïndustrialiseerde wereld: men geeft steeds meer uit van de gemeenschapsgelden, terwijl er steeds minder binnen komt. Wat voert tot de inflatie, de stijgingen van prijzen voor grondstoffen e.d.

Vraag: Maar als je de inflatie op de koop toeneemt kan dat toch?

Antwoord: Feitelijk kan het juist niet. Inflatie betekent alleen dat je voortdurend door de waardevermindering van het geld, werkelijk bezit onttrekt aan hem die geld in hun bezit hebben, om daarmee uitgaven te financieren ten bate van anderen, die beweren dat wij voor hun bestrevingen geen geld genoeg hebben. Inflatie is dus inderdaad een vorm van diefstal ook, maar vooral van een versterken van de tegenstellingen binnen een maatschappij. Vergeef de afwijking, maar ik wil hier even iets recht zetten. Over het algemeen zijn degenen die in geld sparen, niet degenen die over veel geld kunnen beschikken. Wie voldoende geld heeft, belegt in meer waardevaste zaken. Het komt er in feite dus op neer dat je je leveranciers bestelt en gelijktijdig de armen in eigen land armer maakt, om een beleid te kunnen voeren dat uiteindelijk subsidies verleent voor vele zaken, zonder te beseffen dat die subsidies verbruiksbevorderend zijn, zodat zij uiteindelijk terecht zullen komen bij degenen die al de rijksten zijn. Indirect dus middels handel enz.

Ik wil hierbij verder opmerken, dat ik een dergelijke inflatoire financiering op zijn minst genomen bedenkelijk vindt. Indien u er rekening mee houdt, dat het volgende jaar een inflatie van rond 15% brengt, kunt u zich op het volgende voorbereiden: Elke gulden die u in het verleden gespaard hebt en die al veel minder waard is geworden in koopkracht, wordt dit jaar 15 cent minder waard. Voor het gebruik van uw geld door anderen krijgt u mogelijk een interest van 7 of desnoods 9%. Maar dat betekent feitelijk dan, dat u nog steeds op elke gespaarde gulden 6 centen verliest en geen werkelijke vergoeding krijgt voor het feit dat u anderen in staat hebt gesteld met uw geld winsten te maken. Praktisch betekent dit, dat u er niets aan hebt wanneer u op langere termijn spaart, omdat alles wat u bespaart, u in koopkracht gerekend alleen maar geld kost. Wat erop neer komt dat u uitgeeft, omdat u spaarzaam bent en niet alles wenst uit te geven. Wat een krankzinnige situatie is. Ik heb dit terzijde even uitgewerkt om u duidelijk te maken hoe wonderlijk de huidige situatie is, zeker wanneer men haar beoordeelt aan de hand van het nu nog algemeen erkende sociaaleconomische systeem.

Wanneer je over al die dingen nadenkt, tracht je ondanks alle gisting en dwaasheid voor het jaar 1975 toch één lijn te trekken. Daarbij is het gemakkelijk genoeg om pessimistisch te doen en te zeggen: mensen, het wordt eenvoudig verschrikkelijk. Maar uiteindelijk: zelfs wanneer het beslag uit de pan is gerezen, komt er een ogenblik dat je oliebollen gaat bakken en die zijn het lekkerste, wanneer het deeg of beslag goed gerezen is. Ook wanneer de problemen van deze wereld langzaam alle gezagsmogelijkheden gaan overwoekeren, zal er een ogenblik komen dat de wereld weer meer vorm en norm gaat krijgen, dat zij opnieuw een betrouwbare inhoud krijgt, zodat je kunt zien wat je hebt en wat je moet gaan doen. Is men eenmaal zover, dan zal men de rommel op kunnen gaan ruimen die niet meer nodig is. Wat u mogelijk een zeer huisvrouwelijke benadering lijkt, maar volgens mij is dit toch de juiste wijze om de toestand te waarderen.

Ik geloof, dat wij 1975 in drie perioden in moeten delen. De eerste periode van het jaar brengt nogal wat ongelukken en vele eigenaardige verschijnselen. Vooral brengt deze tijd ook een

toenemende agressiviteit bij iedereen. De onredelijkheid van de mensen en de algehele overspannenheid rijst inderdaad de pot uit met alle gevolgen van dien.

De tweede periode laat de mensen beseffen dat deze agressieve spanningen niet te beheersen zijn en confronteert ons met pogingen om de emoties en prikkelbaarheid van de mensen te kanaliseren. Deze pogingen zullen niet al te veel succes hebben, maar zij zijn voldoende om steeds meer mensen aan het denken te zetten. De mensen zullen gaan beseffen dat men gezag zal moeten vervangen door een onderling besef van wederkerige verantwoordelijkheid. In toenemende mate zal men groepen in zien grijpen op punten, waar de overheid faalde. Dat kan tot lelijke situaties aanleiding geven. Het lijkt mij bv. mogelijk dat rond mei enkele mensen in de nabijheid van, of in Londen, gelyncht worden, wat waarschijnlijk samenhangt met bommen. Mogelijk heeft men dan zelfs de verkeerden te pakken. Maar het zal degenen die zich met terreur bezighouden erop wijzen dat zij nu overal vijanden aan zullen treffen en tevens duidelijk maken dat de gewone mensen en massa in gaan grijpen. Men neemt er geen genoegen meer mee door anderen geterroriseerd of gedomineerd te worden. Ook regeringsorganen overal zullen dit tot hun schade ervaren.

Dit overheerst zover ik kan zien het tweede deel van het jaar. De mensen maken zich meer en meer los van allerhande gevestigde gebruiken, gezag kan niet meer absoluut worden uitgeoefend. Centrale leiding heeft steeds minder mogelijkheden en hetgeen bereikt wordt is het gevolg van slechts vaag georganiseerde coöperatieve pogingen. Dit houdt een versnippering van gezagswaarden in, maar brengt gelijktijdig op punten die voor het geheel van de gemeenschappen van belang zijn, een toenemen van zekerheden. Lange tijd is de onzekerheid het enige geweest dat voortdurend groeide. Nu komt er een fase waarin de zekerheid voor de doorsneemens weer wat toeneemt.

De derde periode van het jaar zal uit de aard der zaak voornamelijk bepaald worden door de collaps van regeringen en delen van een economisch stelsel. Er zal een crisissfeer heersen en de werkloosheid onrustbarend toe zien nemen - ofschoon men daaraan eigenlijk al gewend zou moeten zijn. Men zal daarnaast zien dat men terug moet op zijn schreden. Het blijkt noodzakelijk het met minder te doen, de mogelijkheden laten niet toe op de oude voet voort te gaan, zelfs wanneer dit sociale zekerheden en verworvenheden betreft. Dit zal vooral bij vele regeringsinstanties hard aankomen. Ik voorzien bv. dat de UNO tijdelijk leden gaat verliezen, omdat de kosten van dit lichaam volgens de overtuiging van steeds meer volkeren niet in overeenstemming zijn met de resultaten en het nut. Men zal overal steeds meer uitgaan van de vraag, of iets ook werkelijk nut heeft, iets oplevert. En wanneer dit niet het geval is, zal men voortaan weigeren daar vorstelijke bedragen voor neer te tellen.

Op een gelijksoortige wijze zullen vele mensen functies van de UNO gaan boycotten. Dit is vooral pijnlijk door instanties, die toch wel voor een groot deel mede afhankelijk zijn van de welwillendheid van de massa. Maakt u zich geen zorgen. Uw land zal nog steeds met groot enthousiasme meer gelden blijven storten wanneer anderen dit reeds lang niet meer doen. Maar wanneer de gehele wereld terughoudend gaat worden t.a.v. de instanties van de UNO, op zich goed of niet werkende, zo zal het betekenen, dat men ook daar de bakens moet gaan verzetten. Dit zal zowel voor bv. Unesco als Unicef betekenen, dat men anders moet gaan werken en eigen streven en feitelijk werken op een andere wijze aan de mensen zal moeten gaan voorleggen. Ondanks alle pogingen de oude waarden te behouden, zullen zelfs de leiders van dergelijke groepen ertoe moeten overgaan minder ambtelijk te werken en een andere mentaliteit te tonen. Op een dergelijke wijze lopen de zaken in het Oostblok. U hebt zich waarschijnlijk nog niet afgevraagd, hoe het komt dat men daar opeens zoveel meer zorgen heeft voor een groei van de welvaart, terwijl men zich gelijktijdig bereid verklaart voortaan wat minder dirigistisch op te treden t.a.v. andere staten. Het antwoord is eenvoudig genoeg: ook een groot deel van het Russische volk neemt geen genoegen meer met beloften omtrent alles wat voor volgende geslachten zal worden bereikt, terwijl voor eigen generaties steeds maar beperkingen blijven bestaan, die men als onredelijk ervaart. Daarom zal Rusland metterdaad en niet alleen maar nominaal de uitgaven voor zijn leger en bewapening moeten gaan beperken. Daarom zullen ook de kosten voor het ambtelijke apparaat in de USSR worden teruggeschroefd. Want het volk wil

meer. Elders zal men eveneens meer zelfstandig gaan denken en handelen onder drang van eigen volk. Zo zien wij een grotere zelfstandigheid haast onmiddellijk tot uiting komen in Roemenië, terwijl ook in Tsjecho-Slowakije sterke afwijkingen van het tot nu toe daar gangbare patroon op zullen vallen. Hetzelfde geldt in Polen. Het meest gezagsgetrouw in het Oostblok blijkt dit jaar Oost-Duitsland te zijn, dat mogelijk wel een kleine opstand zal moeten verwerken. Daarover behoeft u zich echter, gezien de mentaliteit, daar niet te verbazen.

Aan het einde van 1975 en vooral het daaropvolgende jaar betekent dit zelfstandiger optreden van de satellietlanden echter wel, dat de aan het Russische volk gegeven belofte voor grotere welvaart in gevaar zal komen. Naar mijn mening zal de USSR in september - oktober reeds verplicht zijn de tanden te laten zien aan al te ondeugende satellietlanden. China heeft zijn eigen denkwijzen in deze tijd reeds voldoende omgesteld om wat opener tegenover de rest van de wereld op te treden. De eerste pogingen die men van hen in dit jaar kan verwachten, zijn pogingen om meer direct in het wereldhandelsverkeer op te treden, dan tot nu toe het geval was. De importen in verschillende landen vanuit Rood-China zijn tot nu toe nogal beperkt. Een groot deel van de goedkopere exportproducten werden middels Hongkong aan de markt gebracht, wat het voordeel had dat zij nominaal uit een Britse kroonkolonie werden geëxporteerd. Nu zal men trachten ook deze uitvoer steeds directer en openlijker te doen plaats vinden. Opvallend zal hierbij zijn, dat Rood-China in de handel a.h.w. een oorlog gaat voeren met Taiwan. Men zal trachten alle producten die daar vervaardigd worden, nu vanaf het vasteland beter en goedkoper te leveren. Dit zal wel enige verwickelingen brengen, waardoor zelfs president Ford - USA - in moeilijkheden kan komen.

Japan gaat van alle landen op de wereld wel de grootste crisis tegemoet. Hier zal voor dit jaar gedacht moeten worden aan bv. een inflatie van 25 tot 28%. Wat veel is en toenemende werkloosheid betekent. Onlusten nemen toe. Velen zullen trachten naar links om te zwenken. De demonstraties daartoe zullen alles en vooral de aantallen slachtoffers daarbij verre in de schaduw stellen. Moordaanslagen op vooraanstaande personen zal men in dit land zeker vanaf de zomer moeten verwachten.

De derde periode van het jaar moet echter toch enige stabilisatie brengen. Dit kan volgens mij alleen, wanneer degenen die leidinggeven, zeggen: zo kan het niet meer, wij zullen ons standpunt moeten herzien. Degenen die zich willen amuseren in deze periode, zullen er goed aan doen de verklaringen van verschillende politici na te gaan. Het lijkt mij uitermate interessant voor u te zien, hoe zij zeggen altijd gezegd te hebben, wat zij nooit gezegd hebben, omdat zij menen nu te moeten beweren, waarvan zij eens stelden dat geen zinnig mens dit ooit zou durven beweren. Dergelijke draaiertijen zullen voor u niet alleen maar vermakelijk zijn, maar u tevens enig inzicht geven in hetgeen er achter de schermen gebeurt. Achter die schermen zullen zich grote spanningen opbouwen, waarbij ik vooral denk aan oktober 1975. In bepaalde gevallen zal men zelfs het gevoel hebben, dat er een groot gevaar bestaat voor een internationaal grote oorlog. Maar persoonlijk zie ik dat er nog niet van komen.

De situatie van dit ogenblik is trouwens ook wat wonderlijk. De grote mogendheden proberen alles wat zij maar kunnen, om de vele kleine landjes onderling in evenwicht te houden. De USA balanceert bv. midden op de wip om een evenwicht te bereiken tussen Israël en de Arabische Staten. Andere landen, zoals het huidige Portugal, doen wonderlijke pogingen om vrede en vriendschap op evenwichtige wijze te bereiken met hun voormalige zwarte burgers in Afrika. Zelfs Nederland is achter de schermen voortdurend druk bezig om een evenwicht te zoeken met Suriname en andere gebiedsdelen, terwijl men kennelijk niet goed weet, wat men nu wel en wat men zeker niet mag doen. Maar een dergelijk evenwicht is niet te handhaven. Je kunt eenvoudig niet voortdurend neutraal blijven en kunt zeker ook niet bij voortdurend voor Jan Goedbloed blijven spelen – zoals Nederland. Wanneer uw land werkelijk geconfronteerd wordt met een Surinaamse invasie van vooral degenen die niet in staat zijn enig beroep in uw land redelijk uit te oefenen – en dat zijn er nogal wat – ontstaat een kleurlingenprobleem, dat de pan uitrijst. Daar zouden zelfs doden bij kunnen gaan vallen.

Wat de nu reeds bestaande wrevel tegen de immigranten betreft, ziet men m.i. over het hoofd dat 60 tot 70% van de Surinamers in uw land het heel goed doen. Zij verrichten arbeid die ten minste in kwaliteit gelijkkomt aan die van de Nederlanders. Alleen zou men kunnen stellen dat zij soms wat te hard werken. Wat vreemd moge klinken, maar dan dient men te bedenken dat de Nederlandse arbeidsmentaliteit in de laatste jaren wel heel sterk veranderd is. Overzie je het geheel in het derde deel van het jaar, dan zijn er zeker allerhande conflicten te signaleren. Maar die zijn dan gelijktijdig een kenmerk van pogingen om de zaak weer in het spoor te brengen.

Zoals in de laatste 3 jaren zal de natuur hieraan niet meewerken. Er is nog steeds sprake van een verdere klimatologische verschuiving. De mens die daaraan niet gewend is, zal zich daardoor uitvoering beklagen. Men zal in uw land zoveel regen kennen, dat de zon als iets heel bijzonders wordt ervaren, wanneer zij zichtbaar is. Tot die zon halverwege het jaar een besluit schijnt te nemen en dagelijks met grote felheid gaat schijnen. Voor je het weet zijn er dan alweer mensen, die jammeren om wat regen. Die men in uw land in de rest van het jaar overigens nog rijkelijk zal krijgen. Daarover behoeft men zich geen zorgen te maken. Interessant is ook te zien wat dit over de gehele wereld betekent. Wij krijgen te maken met voortdurende afwisselende rampen veroorzaakt door het klimaat. Overstromingen en droogte treden beiden excessief op in bepaalde streken, soms gelijktijdig, soms in een enkel gebied achtereenvolgens. Een voorbeeld hiervan ziet u in Australië, waar grote droogte heerste in de binnenlanden - waaruit grote branden voortkwamen. Over rond 5 à 4 maanden zullen wij echter uit dit werelddeel horen over zo hevige regenval, dat zelfs in de binnenlanden overstromingen voorkomen. Ook de natuur is zich kennelijk aan het omstellen.

Voor het aandeel van de natuur komen in 1975 verder nog wat aardbevingen, waaronder een werkelijk grote, wat vulkanische verschijnselen en meerdere gevallen, waarin eigenaardige regens vallen. Dit laatste is overigens ook nu soms reeds het geval. In Zweden heeft men te maken gehad met neerslag, waarin een zo groot percentage van zwavelzuur aanwezig was, dat bv. de lak van auto's hierdoor sterk en vaak onherstelbaar werd aangetast. Dergelijke zaken zullen meer voor gaan komen. De neerslag bevat dan wel geen kikkers e.d., maar industrieel vuil. Wat m.i. de mensen niet geruster of blijer zal maken.

Nu klinkt dit natuurlijk u in de oren als een opsomming van alle denkbare ramspoed. Maar vergeet niet dat wij over de gehele wereld spreken en de gehele wereld is groot. Wanneer je een kluit leverpastei in neemt, die een handgroot is, lijkt dat heel veel. Maar probeer het nu maar eens uit te smeren voor de boterham van een weeshuis. Dan zit er per snee nog maar heel weinig op. Zo is het ook met deze ramspoeden. Het belangwekkende van dit jaar en de daarin voorkomende ontwikkelingen ligt niet in deze rampen. Die zijn er elk jaar weer en voor de meesten van u zijn die jaren uiteindelijk nog best meegevallen. Bovendien beleven mensen een ellende, waar zij in zitten, niet zo heel intens. Tevoren, in hun verwachtingen, beleven zij alles veel vollediger en na afloop zien zij wel welke moeilijkheden zij overwonnen hebben. Maar terwijl de zaak aan de gang is, zijn de mensen meestal veel te druk bezig om toch nog te leven, zodat zij geen tijd hebben om waarlijk ellendig te zijn. Het valt dus toch achteraf best mee. Maar het gistingproces is het werkelijk interessante. De gehele wereld is zich aan het omstellen, tot in de natuur toe zien wij tekenen van een verandering.

Er komt een andere balans. Ook door de mens moet een nieuw evenwicht gevonden worden. Nee, de aarde zal niet kiepen op haar as. Maar het klimaat verandert verder: de mogelijkheden in de natuur zijn niet meer zoals vroeger, zodat het de mens wel duidelijk moet worden dat hij met de gangbare methoden en middelen, met de gangbare opvattingen ook, niet meer verder komt. Deze gisting vind ik juist daardoor zo belangrijk. Want wat is uiteindelijk een werkelijke ramp voor een mens? Een zuiver persoonlijk gebeuren. Explodeert er een hele fabriek, dan is dat een interessant ongeluk. Maar wanneer je haast hebt om naar huis te komen en in een file terecht komt, die maar heel langzaam opschiet, zo is dit een ramp. Het is dus een zuiver persoonlijke benadering. Begrijp dat goed. Het feit dat je dergelijke dingen geheel persoonlijk benadert en beleeft, maakt veel ellende in de wereld voor de meeste mensen dragelijk. Het is echter zeker niet meer mogelijk om op de oude voet voort te gaan en dit zal in 1975 zo duidelijk

worden, dat zelfs de grootste diehards daarin zullen moeten gaan geloven. Ook zij zullen moeten gaan toegeven dat men de zaken anders aan dient te gaan pakken.

In uw land zullen wij bv. aan het eind van het jaar weer geluiden horen over het leger, waarbij men aandringt op het overgaan naar een beroepsleger, omdat door het optreden van de vakbond voor dienstplichtige militairen een werkelijk weerbaar zijn van het huidige leger moeilijk meer denkbaar is. De gesuggereerde oplossing zal overigens m.i. zo dwaas nog niet zijn, al zal men er voorlopig nog wel niet aan willen. Iets dergelijks lijkt waarschijnlijk kostbaarder, maar naar mijn bescheiden mening is het de enige rationele oplossing, indien je ook de persoonlijke vrijheden van het individu in hun waarde wilt laten.

Zien wij naar de veranderingen in bepaalde steden, dan valt ook hier een verandering op: het volk wil niet alleen meespreken, maar neemt ook geen genoegen meer met besluiten van de overheid, waar het niet achter meent te kunnen staan en komt in opstand wanneer gedane beloften uiteindelijk niet gehouden worden. U zult daarvan o.m. in 1975 het een en ander kunnen beleven in Scheveningen, wanneer de mensen erachter komen dat men hen de dingen toch wel geheel anders heeft voorgesteld, dan men die gaat uitvieren. Dat dit het geval zal zijn, kun je overigens op al je vingers eenvoudig natellen, maar de meeste mensen snappen dat niet. Zij zien dan opeens dat er begonnen wordt met iets wat in strijd is met alle afgelegde verklaringen. En dan, wanneer er eigenlijk al niet veel meer aan te doen is, gaat men er met alle middelen tegenin. Omdat de mensen echter overal zo heel scherp tegen dergelijke zaken ingaan, krijgen zij echter tenminste voor een deel toch wel hun zin. Wat betekent, dat een projectmaatschappij in moeilijkheden komt. Wat voor die groep natuurlijk niet zo aangenaam is, maar voor vele anderen mogelijk toch weer goed nieuws betekent.

In Amsterdam zie ik dat de Metrobouwers nog heel wat meer moeilijkheden te wachten staan en vooral dat het daar tot een krachtmeting gaat komen, waarbij niet alleen betrekkelijk kleine groepen van activisten betrokken zijn die tegen zaken ingaan: tegen zaken, die ook in mijn ogen niet bepaald zinnig zijn. De burgerij zal zich hier met de zaken gaan bemoeien en wanneer een gehele buurt in opstand komt en niet alleen maar een groepje jongeren, of enkele heethoofden - kun je daar moeilijk op gaan schieten. Wanneer je dit dan toch doet is er een grote kans dat de halve stad opstandig wordt. De situatie wordt dan zo spannend, dat men toe moet geven, daar het anders de vraag zou kunnen worden, of deze stad de 701 jaar nog wel kan halen. Welke vraag door mij overigens bevestigend kan worden beantwoord. Want indien er één ding is wat de Nederlanders goed kunnen - zij zijn aan water gewend - dan is het wel bakzeil halen.

Ook in andere steden zien wij dergelijke ontwikkelingen, ook buiten uw land. In de Tweede Kamer zien wij, dat plannen die men heeft en zeer uitvoerig heeft gestipuleerd, niet door zullen gaan dankzij een algemeen verzet daartegen. De regering zal voornemens, die zij zeer mooi en uitvoerig te kennen heeft gegeven, terug moeten nemen enz. enz. Mij doet dit plezier en dat is heus geen leedvermaak, maar het plezier dat ik heb is een feitelijke verandering. Je kunt alleen maar kiezen in deze dagen voor extreme terreur of grote veranderingen. Maar terreur werkt niet meer in deze dagen, daar zij een tegenterreur oproept, welke zó grote vernietigingen veroorzaakt, dat het doel van de terreur daardoor niet meer bereikbaar is. Het is het begin van een verandering die ook de mens zelf betreft. Want dergelijke ontwikkelingen betekenen dat de mensen weer meer bewust deel gaan nemen aan de maatschappij, dat zij - of zij nu wel willen of niet - zich ook meer bezig zullen moeten gaan houden met hun medemensen, met de ontwikkelingen in de gemeenschap, zo goed als met de geestelijke en psychische ontwikkelingen in de mensheid. Het betekent dat men eindelijk eens niet meer alleen kijkt naar het salariszakje en eventueel de volgende cao, maar naar zichzelf en probeert te beseffen wat men werkelijk waard is, wat men betekent, wat men tot stand kan brengen. Het betekent dat vele mensen staan voor een nieuwe fase van innerlijke conflicten, maar ook voor de mogelijkheid innerlijk nieuwe oplossingen te vinden. Ik wil niet zeggen dat aan het einde van 1975 de mensheid opeens wijs geworden zal zijn. Dat is onmogelijk, daar de mentale afstand die men daartoe af zou moeten leggen, eenvoudig te groot is. Maar ik durf wel met zekerheid hier te stellen dat - wanneer oud en nieuw in 1976 aanbreken - vele mensen het leven beter zullen hebben leren kennen en beter beseffen wat zij er mee moeten en kunnen doen.

Ook paranormale gaven gisten in het komende jaar enigszins de pan uit. Wat voeren kan tot vreemde situaties, zoals bv. wanneer iemand, menende uit eigen intellect te spreken, zonder dit geheel te beseffen, precies beschrijft welke afspraken door staatslieden onder diepste geheimhouding zijn gemaakt en de gevolgen die zij kunnen hebben. Dit zal meerdere malen voorkomen. Men zal het natuurlijk wel op de heupen krijgen, maar de onschuld van de betrokkenen kan zo overtuigend worden aangetoond, dat alleen een paranormale verklaring voor het feit overblijft. Bij gebrek aan beter zal men die dan natuurlijk wel verwerpen. Paranormale genezingen en geneeswijzen die sterk afwijken van de nu gangbare medische praktijk, nemen hand over hand toe, en niemand zal daar op de duur meer wat aan doen, daar blijken zal dat geestelijke genezing en afwijkende geneeswijzen in bepaalde gevallen betere resultaten opleveren. Vooral wanneer meer publiek gekende en beminde personen op deze wijze genezen worden, zal het moeilijk worden voor de gevestigde orde om nog verder luidkeels op eer en geweten en eigen alleenrecht te blijven pochen.

Belangwekkend in de derde fase van het jaar – de laatste vier maanden van het jaar dus – is het feit dat zoveel mensen inspiratief gaan spreken. In kerken en andere vergaderingen, tot politieke toe, zal dit voor enige verwarring kunnen zorgen. Het zal echter vele mensen ook confronteren met waarheden die men om allerhande redenen liever onder het vloerkleed had willen vegen. Geen openheid door een wil tot open zijn, maar een openheid die tegen wil en dank tot stand gaat komen, omdat er te veel mensen komen die niets anders dan de waarheid meer kunnen spreken op kritieke ogenblikken, omdat te veel mensen bepaalde dingen blijken te moeten zeggen. Ik geloof dat je dit als een zeer positieve ontwikkeling dient te beschouwen, al is het niet aangenaam te horen dat bepaalde religieuze zaken in de soep zijn gelopen en het niet leuk is tot de conclusie te moeten komen dat je inzichten en gevoelens niet juist waren.

Een voorbeeld? Het besef bv. dat Israël te imperialistisch is gaan denken en dat het een stap terug zal moeten doen. Zoals het voor de Arabieren niet leuk zal zijn opeens te moeten beseffen dat de Arabische wereld lang niet zo sterk en heldhaftig is, als men wel dacht. Pijnlijk zijn dergelijke zaken zeker. Zoals het voor Frankrijk pijnlijk was, en nog pijnlijker zal worden, te moeten ontdekken dat zijn producten voor een groot deel niet meer beantwoorden aan de pretentie en dat de Franse grandeur net zo echt en onversneden is als de Bordeauxwijnen. Deze dingen, hoezeer zij betrekking hebben op de normale ontwikkelingen en invloed hebben op het leven van alle dag, komen uit een geestelijke drijfkracht voort. Er zullen veel mensen komen die luidkeels dingen zeggen die zij niet zouden moeten kunnen weten en die zij bewust ook niet wisten of zouden zeggen. Wij zullen als gevolg daarvan een soort wedstrijd zien ontstaan in het ontmaskeren van bepaalde zaken. Wat een strijd is, die in deze poging tot ontmaskering van anderen, vooral van lastige tijdgenoten, tevens bewijzen gaat leveren voor de juistheid van de vele stellingen die men daarmee wil aanvechten. Wat mooi is, want wanneer de mens van heden ergens behoefte aan heeft, dan is het toch wel aan wat meer geestelijke waarde, wat meer geestelijke mogelijkheden en het vermogen wat meer te doen met de in vele mensen berustende geestelijke gaven. Bovendien zal de mens dergelijke gaven in werking moeten zien. Want het is wel aardig te beweren dat je geestelijk zo hoog gestegen bent, of dat je bepaalde gaven zo leuk kunt demonstreren, maar die zaken moeten praktische betekenis krijgen. Het is niet nodig te weten dat je een gave bezit. Wanneer je zonder het te beseffen inspiratief werkt, of zekere zaken openbaart die je niet zou kunnen weten, zul je niet alleen stil blijven staan bij de moeilijkheden die dit veroorzaakt, maar je volgens mij toch ook wel af gaan vragen hoe dat eigenlijk mogelijk is.

Wanneer je je in het komende jaar afvraagt hoe de dingen in elkaar zitten, word je vaak geconfronteerd met onzienlijke dingen. De arme parapsychologen maken grote kans daardoor meer overspannen te worden dan zij al zijn. Om nog maar niet te denken aan de al even arme psychologen, die geheel nieuwe termen zullen moeten gaan uitvinden om bepaalde van deze, volgens hen neurotische, effecten te kunnen verklaren. Het gist ook hier de pan uit. En dat betekent dat er veel ook buiten de pot zichtbaar wordt. Het betekent dat veel niet meer te verbergen is, dat een doekje voor het bloeden al even weinig helpt als de stelling dat dit interne problemen zijn. Het betekent dat je er mee zult moeten leven, zoals de zaken staan. En volgens mij is dit wel het meest gunstige, wat men van het komende jaar kan verwachten.

U hebt nu al wat gelachen? Kijk in de komende tijd naar de mensen en de allerdolste en aller dwaaste dingen, die vooral de meer hooggeplaatsten zich menen te moeten permitteren, dan zult u nog veel meer plezier hebben. Erger u niet aan de mensen, want die weten soms zelf niet wat zij doen. En wat de hoge bomen betreft, die zoveel wind vangen: men zal proberen er takken af te zagen. Maar ik vrees dat uiteindelijk, al volgt dat niet in 1975, een groot deel van het bos gerooid zal moeten worden. Veel pedanterie, ijdelheid en bluf wordt echter reeds het volgende jaar onthuld. Ik hoop alleen dat daarbij dierkundige verwarringen zullen worden voorkomen. Want ik kan mij in het tweede deel van het jaar zelfs slagzinnen voorstellen als: De uil is een ezel... Wat zoölogisch onjuist is.

Ik heb overigens het mijne gezegd. Hopelijk is u duidelijk geworden dat het volgende jaar ook veel te lachen brengt voor hen die de moed hebben om te lachen. Het is in ieder geval een jaar dat voornamelijk goed zal zijn voor hen die een goed ontwikkeld gevoel voor humor hebben.

Commentaar?

Dan besluit ik. Mogelijk meent u dat ik meer specifiek had moeten zijn in mijn uitlatingen. Ik bracht mijn onderwerp echter, zoals ik meende dit te moeten doen. Het was mij niet te doen om een correcte prognose in details, maar wilde u het gistingsproces doen beseffen in de maatschappij voor het werkelijk de pot uitrijst. Besef verder, dat veel van de ellende die u zult zien, oud zeer is. Dat kun je het beste zo snel mogelijk opruimen en dan verder lachen over de dolle dwaze dingen die zich ontwikkelen.

Ik dank u voor uw aandacht.

KERSTTIJD

(ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden.

Wij zitten hier bijeen tijdens de donkere dagen voor Kerstmis en moeten toch iets geestelijks gaan zeggen. Wat moeilijk is, tenzij je de woorden van anderen wilt gaan herhalen. Bovendien is het een wat eigenaardige kersttijd. De kerstman blijft voortdurend in het verkeer steken door kettingbotsingen en filevorming. Het kerstkindje kan niet komen daar er geen huisvestingsmogelijkheid is, want alle stallen zijn al aan vreemdelingen verhuurd of gekraakt. De kerstbomen zijn onbetaalbaar en deels zelfs kunstmatig... Waar blijf je dan met je roerende toespraak?

Toch zijn deze dagen eigenaardige dagen. In het verleden dachten de mensen dat juist in deze tijd van het jaar allerhande geesten en demonen op aarde rondzwalkten en probeerden om de mensen te overwinnen. Maar gelijktijdig bereidde men zich voor op het feest van de midwinter, waarop men dacht aan de terugkeer van de zon en de blinde Baldur. Dan vierde men feest, terwijl men goed keek of de rook van de vuren wel door de boomgaarden trok en zo een rijke oogst voor het komende jaar voorspelde.

Maar die tijden zijn voorbij, zo goed als de tijden van het kerstkind enigszins voorbij lijken te zijn. Hoe moet je dan in deze dagen spreken over de waarheid van het licht? Stille nacht, heilige nacht zingen? Er zullen wel te veel rotjes ploffen om de nacht waarlijk stil te maken en de heiligheid laat ook te wensen over. De enige plaatsen, waar de kerstman zeker in verschijning treedt zijn de sexclubs, waar hij de grote prijs komt verloten. Zelfs zijn legende heeft weinig waardevols in deze tijd, behalve mogelijk voor de middenstand.

Ik zal het dus maar eenvoudig doen: Wij zitten in dagen die steeds korter en donkerder schijnen te worden. Toch weet eenieder dat juist, wanneer de nachten het langst zijn, het ogenblik van langere dagen er meer licht nabij is.

Dit geldt ook voor onszelf, wanneer wij zoeken naar geestelijke inhoud, betekenis in het leven, inwijding en wat dies meer zij. Het wordt ons dan alles zo saai. Het wordt steeds erger. Maar juist wanneer wij denken, dat nu een blijvende dorheid, een eeuwige nacht voor ons aan zal breken, komt er weer wat licht. En dan zien wij opeens, dat er voor ons toch weer nieuwe mogelijkheden zijn.

Voor ons is bewustwording altijd weer een gaan door een tijd van duister en beproeving, omdat de eigen kringloop van het ik in feite vergelijkbaar is met de wisseling van de seizoenen. Zeker, voor ons gevoel is de beste tijd altijd weer, wanneer alles rijp en rijk is, tegen de komst van de herfst. Alle vruchten bieden zich aan in overvloed, alles is mooi, schoon, warm. Je voelt je genoeglijk en zegt, dat je leven eindelijk weer eens inhoud heeft gekregen.

Dat is de tijd dat je begint te dromen over een toestand die voort zal blijven duren voor je, tot het einde der dagen. Je hebt het gevoel dat je op het punt staat binnen te treden in een soort Egyptisch hemelrijk, waarin de zon altijd schijnt, de rivieren altijd weer vruchtbaarheid aanvoeren, terwijl het graan aren draagt die reiken tot aan de bodem.

Maar die dromen komen nooit uit. Tegen de tijd dat je meent, dat het nu eindelijk goed is geworden, waait de eerste storm alweer de laatste vruchten van de boom. De nachten worden langer en kouder en de dagen zijn vaak somber en treurig. In deze tijd zegt een verstandig mens vaak tot zichzelf: nu is het tijd om na te genieten van het verleden, opdat ik zo de krachten vind om de toekomst te weerstaan. Vraag je in een dergelijke periode nooit af, wat je al zo hebt verloren, maar vraag je liever af, wat je hebt ervaren, wat je hebt geleerd en wat je daarmee kunt doen.

Het is een beproeving, voorafgaande aan een inwijding. Iemand, ik meen zelfs hier, heeft eens gezegd: in de tijd dat een inwijding mogelijk wordt voor je, heb je een gevoel of je onder een kaasstolp leeft. De buitenwereld heeft geen betekenis meer, beroert je niet meer. Je bent met jezelf alleen en er blijft je niet veel over. Maar als je dit gevoel kunt doorbreken, dan heb je opeens nieuwe vrijheden. Innerlijk wordt het opeens lente. Je ziet weer hoe alles verandert, groeit, bloeit, zich ontwikkelt en weet er deel aan te hebben. Je ziet dan alles als met nieuwe, geheel andere ogen.

Men zegt wel eens dichterlijk: Wanneer de lente komt, is het of de aarde nieuwgeboren wordt en feeën in de nacht met penselen een waas van groen hebben geschilderd in de natuur, tot vreugde van de zon, die nu weer steeds zal blijven schijnen. Iets in dit beeld is juist. Je ziet niet opeens een geheel nieuwe wereld, een geheel ander leven. Je ziet eerst de oude dingen weer. Maar het is, alsof er een waas overhangt, die er wat nieuwe interesse aan geeft. Het bestaan blijft, zoals het was, maar je hebt het gevoel dat je innerlijk uit een verstarring ontwaakt. Alles leeft weer, de dingen tonen zich toch weer wat anders dan je dacht. Je krijgt weer wat plezier in het leven en terwijl je niet eens durft verwachten, dat nu alles snel veranderen zal, is het als in de lente: even een waas van groen en dan is er al blad, bloesem, vorm, vreugde. Dan weet je: Nu is er voor mij een periode aangebroken, waarin ik nieuwe dingen leren kan en geestelijk nieuwe krachten kan opdoen. Er is weer vruchtbaarheid van weten, handelen en bereiken, zodat ik weer voel eens te kunnen oogsten, zelfs de dingen die ik het vorige deel van mijn leven heb uitgezaaid en die ik al lang vergeten dacht te zijn.

Misschien is dit geen goed beeld, geen juist onderwerp zo vlak voor kerstmis. Maar aan de andere kant: de kerstbomen zijn al getuigd, het kerstkindje ligt in zijn stal en de stormen breken het oude hout weg om plaats te maken voor het nieuwe. Laat ons dan ook maar liever denken aan alles wat komen gaat. Voor ons is het immers altijd weer als volgt: Het kost steeds veel moeite om jezelf te overwinnen. Om zelfs jezelf maar te kunnen overwinnen heb je de ervaringen van het verleden nodig. Je moet je fouten kennen, zowel als de goede dingen die je beleefd of gedaan hebt. Je komt zeker niet verder door te zeggen, dat dit alles is afgedaan zonder meer. Je moet beseffen, dat je dit in stilte eerst eens moet verwerken.

Wat zegt u? Komt de dood er soms tussen? So what? Goed, je gaat door. Maar wat is dood anders dan een vorm van nieuwe geboorte? Je leven gaat verder, mogelijk met vele barensweeën daarin, maar je komt uiteindelijk toch weer tot een volheid van leven. Zelfs indien je na de dood alleen in de geest verder zult gaan, blijft gelden: alles wat ik geleerd heb, moet ik verwerken en eerst wanneer ik het in mij geheel verwerkt heb, krijg ik daardoor dan de mogelijkheid het nieuwe te zien, een nieuwe wereld en beleving te bereiken.

De overgang tussen duister en licht is overigens niet zo heel groot. De meeste mensen stellen zich het ongeveer als volgt voor: Hij, die op weg is naar een inwijding, klautert een trap op. Je komt aan een poort en klopt, klopt, klopt, tot die eindelijk opengaat. Je stapt er doorheen en staat opeens in een geheel nieuwe wereld. Terugkijkende lijkt het wel waar, daar je kunt zeggen: vanaf dat ogenblik is alles voor mij veranderd. Maar terwijl het gebeurt, bemerk je de verandering niet eens. Je gaat gewoon verder op je weg, zoals altijd en hoogstens krijg je het gevoel dat het leven wat lichter is en constateer je soms verbaasd dat je de dingen toch wel wat anders bent gaan beschouwen. Maar dan weet je nog niet, wat er in je voor nieuwe krachten en levende mogelijkheden zijn ontwaakt. Denk maar weer aan het voorbeeld, dat ik hanteer:

Wanneer de eerste dag van de lente komt, zitten er wel zwellende knoppen aan het hout, maar je vindt het nog guur en zegt zeker niet: nu opeens begint voor mij de zomer. Waarom zou men geestelijk dit dan wel moeten beleven, als een plotselinge verandering? Volgens mij kun je beter zeggen: wij gaan rustig verder langs de wegen die wij reeds zo lang gegaan zijn. Wij blijven, wie wij geweest zijn, maar zien steeds weer iets met nieuwe ogen. En alleen de verandering die dit in ons betekent - al besef je dit zelf vaak niet - betekent een ontstellende verandering.

Ook de periode van wachten en bezinnen is niet geheel zonder zijn kleine vreugden. Wanneer je in de winter langs de wegen loopt, zie je zo hier en daar ook nog het groen van een spar of den, zie je dieren hun wegen gaan en voedsel zoeken. In de boompjes en struiken hangen nog hier en daar wat kleurige bessen. Soms treft je dit opeens en zeg je dan tot jezelf: het is wel winter, maar de schoonheid van het leven is er nog steeds.

In een periode van bezinning moet je ook steeds weer beseffen, wat je alles nog bezit. Je hebt geestelijke rijkdommen en mogelijkheden. Normaal noteer je dat even en worstel je verder met de kaalheid van je leven en de problemen van je eigen persoonlijkheid en leven. Bij vele mensen worden de dagen tot een haast dodelijke eenvormigheid, waarin zij geen uitweg meer zien, terwijl zij, wanneer zij het maar zouden willen beseffen, zouden moeten weten dat zij voortdurend aan het veranderen zijn, van binnen voorlopig nog, maar met een belofte voor uiterlijke mogelijkheden.

Wanneer u gevangen schijnt te zijn in een periode van eentonigheid en duister, besef dan, dat u aan het veranderen bent en zo dadelijk een wereld zult betreden die er geheel anders uit zal zien. Zeg ook niet dat het verleden zal herleven. Want je kunt wel beweren dat elke lente hetzelfde is, maar wie eerlijk is, zal moeten toegeven dat in de natuur en in de mens geen enkele lenteperiode precies gelijk aan alle voorgaanden is. De verschijnselen zijn mogelijk vergelijkbaar, maar er zijn verschillen. Er zijn lentes, waarin appels, peren, pruimen tegelijk bloeien in een overvloed van kleur en bloesem, er zijn lentes waarin je soort na soort heel voorzichtig tot bloei ziet komen. Zelfs de krenten bloeien dan maar zuinig.

Wat mij eraan herinnert u erop te wijzen dat je niet al te zuinig moet zijn, geestelijk niet en ook verder niet. Ik doel niet op geld. Geld is het slijk van deze wereld, dat alleen betekenis kan krijgen wanneer je het vruchtbaar kunt maken, zodat werkelijk levende krachten en zaken erdoor kunnen bloeien. Maar dat geldt voor alles wat u hebt. U kunt zuinig zijn op uw gezondheid, maar de kans is wel veel groter dat u sterft zonder werkelijk geleefd te hebben. Mogelijk sterft u zelfs reeds tijdens uw leven voortdurend van verveling. Je kunt menen, dat je met alle geestelijke krachten en rijkdommen die je vergaard hebt, zuinig moet zijn, die moet bewaren en behoeden. Maar indien zij werkelijke betekenis voor je willen hebben, zul je er iets mee moeten leren doen.

Het gehele bewustwordingsproces berust niet op wat je van jezelf kunt bevatten, maar vooral op datgene wat je er mee weet te doen. De gehele ontwikkeling is het werken met het oude om het nieuwe te verkrijgen. Dus niet het behouden van het oude alleen.

Ik meen dat men zich dit met kerstmis toch wel te binnen zou moeten brengen. Want anders dommel je weg in sentimenten en lieve herinneringen. Maak het niet te romantisch, maar besef, dat alle kerstgevoelens waardeloos zijn, tenzij je er iets mee doet. Dat alle geloof in verlossing en het Kindeke zonder betekenis zijn, tenzij u daardoor ertoe komt iets te doen. Vraag je af, wat voor betekenis dit feest voor je heeft en hoe je deze betekenis daadwerkelijk met anderen kunt delen. Wat overigens geldt voor alle feesten. Hun betekenis ligt niet in hetgeen u er over denkt, maar in hetgeen wat u door dit besef in het leven doet. Dies natalis, dag der geboorte? Ja. Maar alleen indien wij door ons besef herboren worden, nieuw beseffen en leven, in onze werken de vernieuwing kenbaar maken.

Laat mij eindigen met de opmerking, dat voor ons allen het licht altijd weer terug zal keren, maar dat de betekenis van dit licht voor onszelf bepaald wordt, door hetgeen het in ons aan besef en daden wekken kan. Besef, dat u altijd in leven bewustwording offers zult moeten brengen. Het ene offer kan in uw ogen groter zijn dan het andere, maar zonder dit kunt u niet verder gaan.

De rusttijd, de tijd van duistere nachten en korte dagen die ook in het menselijke bestaan zich aankondigt, is niet de tijd om je te beklagen over alle offers die je gebracht hebt, maar een tijd om krachten te winnen en de ervaringen van het verleden om te vormen tot een daadkracht die, zodra het licht voor jou weer kenbaar wordt, je tot nieuwe erkenningen zal voeren.

Goedenavond.

d.d. 20 december 1974